

הכנסת השבע-עשרה

הצעת חוק של חברי הכנסת גדעון סער
עמירה דותן

פ/17/1865

הצעת חוק הבוררות (תיקון- ערעור על פסק בוררות), התשס"ז-2006

הוספת סעיף 21א.1 בחוק הבוררות, תשכ"ח-1968¹, אחרי סעיף 21 יבוא:

"ערעור על פסק 21א.1. (1) קבעו צדדים להסכם בוררות כי פסק הבוררות ניתן לערעור, לביקורת, להשגה, לבחינה מחודשת או לשון אחרת שמשמעותה כי ניתן לדון בפסק הבוררות לפי דרישת בעל דין לתיקון טעות של ממש שנוגעת לגוף הסכסוך (להלן - ערעור), בפני בורר או בוררים אחרים (להלן - בורר בערעור), יחולו ההוראות הבאות:

(א) ישיבות הבוררות והערעור יתועדו בפרוטוקול, בצילום וידאו או בהקלטה קולית עם תמלול (להלן - פרוטוקול), כפי שקבעו הצדדים בהסכם הבוררות;

(ב) לבורר שבערעור יהיו כל הסמכויות של הבורר;

(ג) פסק הבוררות וההחלטה בערעור יהיו מנומקים;

(ד) ההחלטה בערעור תהיה סופית ותחייב את בעלי הדין וחליפיהם כמעשה בית-דין (להלן - פסק בוררות סופי);

¹ ס"ח תשכ"ח, עמ' 184.

(ה) בערעור שבו מספר לא זוגי של בוררים תתקבל החלטה ברוב דעות; באין רוב להחלטה או בערעור לפני מספר זוגי של בוררים אשר נחלקו בדעתם, תתווסף דעתו של הבורר לדעות הבוררים בערעור לצורך החלטה ברוב דעות; לא היה רוב לדעה אחת, ההחלטה שבפסק הבוררות תהיה סופית, אלא אם כן קבעו הצדדים בהסכם הבוררות דרך אחרת להכרעה בחילוקי דעות;

(ו) דרישת בעל דין לערעור תהיה מנומקת ותוגש בתוך שלושים ימים מיום שפסק הבוררות הומצא לבעלי הדין או מיום שהתמנה הבורר בערעור, לפי המועד המאוחר מביניהם; בעלי הדין האחרים, רשאים להגיש תגובה מנומקת לערעור בתוך שלושים ימים מיום שקיבלו לידיהם את הדרישה, אלא אם כן נקבעו בהסכם הבוררות תקופות אחרות להגשת הערעור והתגובה; לא הוגשה דרישה לערעור, פסק הבוררות יהיה פסק בוררות סופי ויחייב את בעלי הדין וחליפיהם כמעשה בית-דין;

(ז) לא ניתן פסק הבוררות בתוך תקופה שנקבעה בהסכם הבוררות למתן הפסק, רשאי בית המשפט, על פי בקשה של בעל דין ולאחר שניתנה לבורר ולבעלי הדין האחרים הזדמנות נאותה לטעון טענותיהם, אם סבר כי הפלוגתות אינן מורכבות וכי הן הובהרו בפרוטוקול ועמדה לרשות הבורר תקופה מספקת למתן פסק הבוררות, שלא להאריך את התקופה לפי סעיף 19(א) ולקבוע כי הבורר בערעור יתן פסק בוררות סופי, אלא אם כן נקבע בהסכם הבוררות אחרת.

(2) הוראות סעיפים 21 ו-24 עד 28 לחוק לא יחולו על פסק בוררות ועל פסק בוררות סופי, וההוראות האחרות של חוק זה יחולו בשינויים המחויבים על הערעור והבורר בערעור.

דברי הסבר

חוק הבוררות, התשכ"ח - 1968 (להלן – החוק) מאפשר לצדדים לסכסוך להסכים, כי בורר שהם בוחרים בו יפסוק במחלוקת שביניהם, לאחר שהתקיים בפניו הליך מעין שיפוטי, שבמהלכו הם הציגו את טענותיהם. פסק הבוררות דינו כמעשה בית דין. בכך קבע החוק כי לצדדים אוטונומיה לקבוע דרך להכרעה מחייבת בסכסוך שלא באמצעות בית המשפט.

לפי החוק, אין מניעה כי צדדים להסכם בוררות יקבעו, כראות עיניהם, מנגנון לערעור, השגה או בחינה מחודשת של פסק הבוררות (להלן – ערעור). אולם, אפשרות זו אינה נזכרת במפורש בחוק הבוררות. כך יוצא, כי במצב הנוהג, השימוש במנגנוני ערעור איננו שכיח כלל וכלל, בשל כך שאין דרך סלולה לתקן טעות שנפלה בפסק בוררות, דבר המרתיע רבים מלפנות לבוררות מלכתחילה. בנוסף, כאשר נקבע מנגנון ערעור, חלות על פסק הבוררות הוראות סעיפים 24 עד 28 לחוק, לפיהן ניתן לפנות לבית המשפט בבקשה לבטל את פסק הבוררות. נמצא כי, מקום בו ביקשו הצדדים ליצור מנגנון ערעור על פסק הבוררות, במטרה שהליך הבוררות יהיה יעיל ונוח ויביא להכרעה סופית במחלוקת שביניהם, הם עשויים למצוא עצמם ממשיכים להתדיין בפני בית המשפט.

בשעתו, הצעת חוק הבוררות (הצעת חוק 717, התשכ"ז, עמ' 64), ביקשה לתקן את המגרעות שהיו בפקודת הבוררות (חוקי א"י, כרך א' פרק ו' עמ' 35) אשר בגינתו, כפי שנאמר בדברי ההסבר: "אין הבוררות בארץ ממלאת את ייעודה העיקרי שהוא לשמש אמצעי נוח, מהיר, וחסכוני ליישוב סכסוכים מחוץ לכתלי בית המשפט ולהקל על ידי כך את המעמסה שעל בתי המשפט". עוד נאמר בדברי ההסבר, כי העילות לביטול פסק הבוררות (שנמנות בסעיף 24 לחוק), דומות במהותן למבחנים שבית הדין הגבוה לצדק נזקק להם בפיקוחו על גופים בעלי סמכויות שיפוטיות או מעין שיפוטיות.

צמצום העילות לביטול פסק הבוררות שבחוק, נועד למנוע ככל שניתן, תכסיסי השהיה לעכב את ביצועו של פסק הבוררות ולצמצם את מעורבותו של בית המשפט בהכרעתו של הבורר, כל עוד לא נגרם עיוות דין בבוררות. אכן, בתחילת דרכו של החוק, גישה זו באה לידי ביטוי בהחלטות בתי המשפט (לדוגמה: ע"א 209/70 חביבאללה נ' קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות, אגודה שיתופית בע"מ, פ"ד כ"ה (1) 108; ע"א 823/87 דניה סיקוס חברה לבניה בע"מ נ' ס.ע. רינגל בע"מ, פ"ד מב (4) 605, 612). על אף זאת, נוכח קשת המקרים הרחבה שנידונה בבוררות והובאה בפני בתי המשפט, החלו במהלך השנים בתי המשפט לסטות מגישתם המסורתית להימנע ככל האפשר מלהתערב בהחלטות שבפסק הבוררות. עם השנים "לבשו" עשר עילות הביטול המצומצמות שבסעיף 24 לחוק כסות נוספת בדמות פרשנויות שונות, עד כי נמצאים אנו כיום במצב בו היטשטשו עקרונות החוק, ולעתים, בשל טעות בפסק הבוררות בית המשפט מבטל את הפסק (לדוגמה: רע"א 1973/03 שוקרון נ' מלין, וכן רע"א 1573/00 דוידסון נ' שזיפי בו

ביטל בית המשפט את החלטת בית המשפט קמא, לאחר שקבע כי זה האחרון טעה בקביעתו לבטל את הפסק מחמת טעות).

הצעת החוק באה לאזן בין מתן האפשרות לצדדים לממש את האוטונומיה שלהם, להכרעה סופית בסכסוך במסגרת הבוררות ותוך צמצום מעורבותו של בית המשפט, לבין הצורך להבטיח שלא יגרמו טעות או עיוות דין בבוררות. חוסר האפשרות להביא כיום לתיקונה של טעות של ממש הנוגעת לגוף הפסק, גורמת פעמים רבות לכך שצד שאינו מרוצה מתוצאות פסק הבוררות, מנסה להביא בכל דרך אפשרית לביטולו.

לשם כך מוצע לקבוע בחוק, מסלול חילופי בוררות, אשר יעמוד לבחירת הצדדים, שיאפשר ערעור על פסק הבוררות ושבסופו יינתן פסק בוררות סופי. במסלול זה לא תהיה אפשרות לפנות לבית המשפט מכוח הוראות סעיפים 24 עד 28 לחוק. מכאן ואילך, לא יוכלו עוד צדדים להסכם בוררות לקבוע ביניהם מנגנון ערעור על פסק הבוררות ולאחר מכן לתקפו בבית המשפט דרך עילות הביטול שבסעיף 24 לחוק. עם זאת, פסק בוררות סופי יהיה, כמובן, נתון לביקורת של בית המשפט הגבוה לצדק, לפי הוראות סעיף 15(ד)(3) לחוק יסוד: השפיטה.

מנגנון הערעור על פסק בוררות המוצע, נועד לצמצם את מרווח הטעות של הבורר, לתיקון טעות ממשית בפסק שנוגעת לגוף הסכסוך, אשר כיום לא ניתן לתקנה לא על ידי הבורר ולא על ידי בית המשפט. לשם כך נתונות לבורר בערעור כל הסמכויות של הבורר בשלב הראשון. בכך שונה הערעור על פסק בוררות מערעור על פסק דין של בית משפט. בעוד שבערעור על פסק דין בית משפט בוחן בערעור את נכונות פסק דין על פי הוראות הדין, בערעור על פסק בוררות ניתן לתקן כל טעות ממשית שנוגעת לגוף הסכסוך, בנוסף על העילות המפורטות בסעיף 24 לחוק או עילות אחרות שיוסכמו בין הצדדים, הגם שאינה טעות שבדין אלא בשיקול דעת.

סמכותם של בוררים בערעור היא אפוא כשל הבורר הראשון, לבחון את הדברים שבמחלוקת לגופם, אם יראו לנכון לתקן את פסק הבוררות. על כן יחולו על הערעור ועל הבורר שבערעור יתר הוראות החוק החלות על הבוררות ועל הבורר בשינויים המחויבים. בהתאם לגישה זו, החלטת הבוררים בערעור אינה מוסדית, כהחלטה של בית המשפט בערעור, אלא באה לתקן את עצם פסק הבוררות. על כן מוצע, שכאשר ישנם חילוקי דעות בין בוררים בערעור, שדעתו של הבורר הראשון תימנה עם דעתם של הבוררים בערעור לצורך הכרעה ברוב דעות. לא היה רוב לדעה אחת, תקבע ההחלטה לפי פסק הבוררות והיא תהיה סופית. אולם, הצדדים יכולים בהסכם הבוררות לקבוע דרך אחרת להכרעה בחלוקי דעות בין בוררים בערעור - כקבוע בתוספת לחוק, לדוגמה.

כמו כן, מוצע לכלול הוראה הקובעת כי גם אם הצדדים קבעו מנגנון ערעור בהסכם הבוררות, נדרשת מצידם פעולה אקטיבית על מנת להפעילו. הוראה זו אינה ניתנת להתניית הצדדים, למעט התניה על משך התקופות להגשת דרישה לערעור ותגובה לה. אם הצדדים לא מימשו זכותם לערעור, בתוך התקופות שנקבעו בהסכם, פסק הבוררות יהיה סופי, כמעשה בית-דין אשר מחייב את בעלי הדין וחליפיהם. הוראה זו יוצרת וודאות וסופיות להליך הבוררות.

על בוררות במסלול הערעור, יחולו מספר הוראות אשר אינן ניתנות להתניה: תיעוד של הדיונים באחת מן הדרכים הבאות: פרוטוקול, צילום וידאו או הקלטה קולית עם תמלול, לפי מה שקבעו הצדדים בהסכם הבוררות, וחובת הנמקה של פסק הבוררות. עוד מוצע ביחס למסלול זה, כי במקרה של עיכוב במתן פסק הבוררות מעבר לתקופה שנקבעה בהסכם הבוררות למתן הפסק, יכול בעל דין לפנות לבית המשפט בבקשה כי הבורר בערעור ייתן פסק בוררות סופי. החוק המוצע מסמיך את בית המשפט, לאחר שניתנה לבורר ולבעלי הדין האחרים הזדמנות נאותה להשמיע טענותיהם, ולאחר שבחן את מורכבות הפלוגתות מידת הבהרתן בפרוטוקול ומשך התקופה שעמדה לרשות הבורר למתן פסק הבוררות, להורות שהבורר בערעור ייתן פסק בוררות סופי. החוק המוצע מאפשר לצדדים להסכם הבוררות להתנות על הוראה זו.

קביעת מסלול בוררות חלופי בחוק תאפשר לצדדים גמישות בבחירת בוררות במסלול הנוח והנכון עבורם, תוך בטחון כי לא יגרם עיוות דין בפסק הבוררות ומניעת עיכוב ביצועו של פסק הבוררות בבית המשפט.

הצעה זו גובשה ביוזמתם של עו"ד ישראל שמעוני, סגן ראש לשכת עורכי הדין, ועו"ד רוני סטי, יו"ר ועדת בוררות, גישור ופישור של ועד מחוז תל-אביב והמרכז שבלשכת עורכי הדין.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת השש-עשרה על-ידי חברי הכנסת רוני בר-און ונעמי בלומנטל (פ/3998).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ד בטבת התשס"ז – 25.12.06